

Rapport fra vurderingsutvalget for oversatt litteratur for 2023

Formålet med innkjøpsordningen for oversatt litteratur er at det blir oversatt, utgitt, spredt og lest litteratur av høy kvalitet oversatt til norsk fra flest mulig språk.

Innkjøpsordningen for oversatt litteratur har to søknadsfrister i året, i juni og desember.

[Retningslinjer for innkjøpsordningen for oversatt litteratur](#)

Påmeldinger og innkjøp

Tabell med fem års historikk

	2019	2020	2021	2022	2023
Antall behandlede titler	231	226	216	240	243
Antall innkjøpt	124	119	130	118	125
Antall avslått	107	107	86	122	118
Innkjøpsprosent	54 %	53 %	60 %	49 %	51 %
Budsjett	14 900 000	15 454 800	15 995 200	15 350 000	15 806 000

Budsjettallene for 2020 og 2021 inkluderer tilførte stimuleringsmidler på totalt 1,5 mill. kroner i forbindelse med koronapandemien.

Kategorier 2023

	Behandlet	Innkjøpt	Avslått	Prosentandel innkjøp
Skjønnlitteratur voksne	114	63	51	55 %
Skjønnlitteratur barn og unge	53	30	23	57 %
Sakprosa voksne	63	28	35	44 %
Sakprosa barn og unge	13	4	9	31 %
Totalt	243	125	118	51 %

Format og målform 2023

	Behandlet	Innkjøpt	Avslått	Innkjøpsprosent
Både papirbok og e-bok	189	105	84	56 %
Kun papirbok	54	20	34	37 %
Nynorsk	14	11	3	79 %
Bokmål	229	114	115	50 %

Om utvalget

Vurderingsutvalget for oversatt litteratur har i 2023 bestått av:

Tor Tveite (leder) (f. 1968), Oslo. Oversetter og musiker.

Erlend Wichne (f. 1991), Oslo. Forfatter og gjendikter. PhD i oversettingsvitenskap ved Universitetet i Agder i 2023.

Anne Marie Guttorm Graven (f. 1982), Nordland. Forfatter, oversetter og kulturarbeider.

Inger Hesjevoll Schmidt-Melbye (f. 1982), Trøndelag. Forsker og førstebibliotekar ved Universitetsbiblioteket Dragvoll NTNU.

Utvalget var oppnevnt for perioden 2022–2023. Utvalget har hatt to todagers møter: et fysisk møte i Oslo i august 2023 der utvalgsleder måtte delta digitalt, og et hybridmøte i februar 2024. Utvalget har ingen varamedlemmer, og alle medlemmene var til stede på begge møtene.

De fire utvalgsmedlemmene leser og vurderer søknadene til alle de påmeldte titlene. På selve møtet blir hver søknad presentert av utvalgsleder før utvalget kommer fram til en felles avgjørelse basert på en helhetsvurdering. Utvalget har ikke sett behov for å hente inn konsulentuttalelser i forbindelse med vurdering av søknadene i 2023.

Tendenser og analyser

Søknadene innenfor oversatt litteratur fordeler seg på fire kategorier. I 2023 var den prosentvise fordelingen av søknader på disse kategoriene 47 % for skjønnlitteratur for voksne, 22 % for skjønnlitteratur for barn og unge, 26 % for sakprosa for voksne og 5 % for sakprosa for barn og unge. Fordelingen er omtrent som gjennomsnittet for de siste fem åra. Ser vi på innkjøpene, var den prosentvise fordelingen på de samme kategoriene 50 %, 24 %, 22 % og 3 %. Også her ligger 2023 nokså nær gjennomsnittet for siste fem år, men skjønnlitteratur for barn og unge har en noe større andel i 2023 (24 % mot et gjennomsnitt på 18 %), med en tilsvarende reduksjon fordelt ganske jevnt på de andre kategoriene. Dermed utgjør begge de skjønnlitterære kategoriene en større andel av innkjøpene enn av søknadene. Kategorien sakprosa for barn og unge er for øvrig så lite omfattende at det blir umulig å se noen tydelige tendenser – dette gjelder også for språkfordeling.

Blant de behandlede søknadene er det, i likhet med årene 2019–2022, bøker oversatt fra engelsk, fransk og svensk som er sterkest representert – disse tre språkene står med sine 89, 35 og 32 titler for en andel på 64 prosent. 2023 skiller seg ut fra tidligere år med hele 21 danske titler, og dermed havner tysk på femteplass med 15 titler. Tar vi også med de 12 spanske titlene, står seks språk for 84 prosent av de påmeldte titlene. Som vanlig er engelsk klart mest dominerende, både i de behandlede søknadene totalt (36 prosent) og blant de innkjøpte bøkene (31 prosent). Denne dominansen er som vanlig mest utpreget i kategorien sakprosa for voksne, der engelskspråklige titler utgjør så godt som halvparten både av søknadene og av innkjøpene. Minst dominerende er engelsk i kategorien skjønnlitteratur for voksne, som også har den største språklige spredningen, med 20 forskjellige språk. I kategorien sakprosa for voksne finner vi titler på 9 språk, og det samme gjelder skjønnlitteratur for barn og unge. Dette antallet er også omtrent som de fire årene før.

I tillegg til de seks største språkene nevnt over har også arabisk, finsk, islandsk, italiensk, japansk, nederlandsk, polsk og russisk vært representert alle de siste fem åra. Andre språk later til å dukke opp mer tilfeldig, men for eksempel koreansk ser ut til å ha etablert seg noe sterkere enn før. Interessen for ukrainske titler var påfallende i 2022, men kan se ut til å ha dabbet av – i 2023 kom det bare én søknad om en ukrainskspråklig tittel. Med unntak av én tittel i hhv. 2016 og 2017 var språket helt fraværende fram til 2022.

Oversettelser til nynorsk forekommer primært i de skjønnlitterære kategoriene, med fem skjønnlitterære titler for barn/unge og syv for voksne. I tillegg har vi én sakprosaittel for barn/unge og én for voksne. Det er i all hovedsak mindre forlag som står for nynorskutgivelsene.

Om antallet titler oversatt fra ukrainsk har gått ned i 2023, gjør Ukraina og relasjonen mellom Ukraina og Russland seg fortsatt gjeldende tematisk. Eksempler er Sofi Oksanens *Putins krig mot kvinner*, som setter aspekter ved Russlands krigføring i Ukraina inn i en historisk kontekst, og Serhii Plokhys *Angrepet*, som tar for seg krigens bakgrunn, foreløpige forløp og mulige konsekvenser.

Ellers er det gledelig stor tematisk spredning i sakprosaen for voksne, og det er vanskelig å se noen tydelige tendenser – kanskje bortsett fra at tidligere tydelige tendenser er svekket. Filosofien er mindre overrepresentert enn den pleier å være, og det er færre bøker relatert til andre verdenskrig enn vanlig. Av sistnevnte tar for eksempel Harald Jähners *Etterpå* for seg de ti årene etter krigen og gjenoppbyggingen av Tyskland. Blant bøkene i 2023 finner vi flere memoarer/selvbiografier, en sjanger der forfatterens liv og erfaringer åpner for vektlegging av ulike temaer. Her kan nevnes Hilary Mantels *Skygger av liv du kunne levd*, der forfatterens sykdom vies stor plass. Flere dagsaktuelle politiske temaer er representert, blant annet klimaendringer og aktivisme i Andreas Malms *Hvordan sprengte en rørledning* og politisk ekstremisme i Quassim Cassams *Ekstremisme. En filosofisk analyse* og Naomi Kleins *Dobbeltgjenger. En reise inn i speilverdenen*. Maia Kobabes *Gender Queer* tematiserer kjønnsidentitet og seksualitet i en av årets få sakprosaittler i tegneserieformat. Det er imidlertid ingen av disse temaene som framstår som dominerende. Som vanlig er det få titler innenfor naturvitenskap – der planter og dyr tematiseres, er det for eksempel i et etisk-filosofisk perspektiv, som i Emanuele Coccias *Plantenes liv. Blandingens metafysikk* og i Martha Nussbaums *Rettferdighet for dyrene*. Dette i kontrast til sakprosaen for barn og unge, der vi kan registrere en overvekt av mer klassiske bøker om dyr og natur.

Geografisk er det Europa og USA som dominerer i sakprosaen. Blant unntakene kan nevnes Scholastique Mukasongas *Den barbeinte kvinnen* om bakgrunnen for folkemordet i Rwanda og Óscar Martínez' *De døde og journalisten* om korrupsjon og vold i El Salvador. Også svenske Jesper Huor og Anders Rydell bidrar til geografisk, om ikke språklig, bredde med *Knus de falske gudene. Palmyra og kampen mot kulturarven*.

Flertallet av sakprosaittlene er utgitt på originalspråket de siste to–tre åra, og tar vi med bøkene som er gitt ut etter 2000, er mye dekket. Men vi har noen hederlige unntak, som for eksempel Émilie de Châtelets *Tale om lykken* fra 1748 og Simone de Beauvoirs *Når alt kommer til alt* fra 1972.

De skjønnlitterære titlene for barn og unge omfatter som vanlig mange tegneserier – 14 stykker denne gangen. Polske Berenika Kotomyckas *På fire bein*-serie for de yngre leserne går videre, det samme gjelder belgiske Vincent Dugomier og Benoit Ers' *Motstandsbarne* med handling lagt til andre verdenskrig, og japanske Kohei Horikoshis *Mitt helteakademia*. Blant tegneseriene finner vi også Marguerite Abouets serie *Aya fra Yopougon*, oversatt fra fransk og med handling lagt til Elfenbenskysten.

Aldersmessig er titler for barn fra 9 år og oppover dominerende, de utgjør over halvparten av titlene det er søkt om innkjøp av. Bøkene for denne aldersgruppa omfatter alt fra sosialrealistiske titler til humor, fantasy og krim. Her finner vi mange gjennomillustrerte bøker, for eksempel danske Anne Sofie Hammers *Mille og Mille under streng kontroll*, i tillegg til tegneseriene, men desto færre teksttunge bøker. Blant titlene for barn fra 12 år og oppover er det en større andel av bøker uten illustrasjoner, men til gjengjeld er det få bøker for denne aldersgruppa – bare 7 stykker denne gangen, fordelt på realistiske bøker, som svenske Moa Backe Åstots *Sommerfuglhjerte*, der den samiske identiteten står sentralt, tegneserier og fantasy.

Ser vi på skjønnlitteraturen for voksne, er det som vanlig den tradisjonelle romanen som dominerer, med 89 av 114 titler. Ellers finner vi ni samlinger med noveller eller fortellinger, tre tegneseriebøker, to dramatikktutgivelser og to dagbøker. I denne kategorien finner vi, også som vanlig, den største språklige variasjonen og den bredeste geografiske representasjonen, både når det gjelder utgivelsesland og landet handlingen er lagt til. De spanskspråklige titlene er fra Spania, Argentina, Peru og Mexico. Blant de engelskspråklige finner vi titler der forfatteren er fra eller har bakgrunn fra blant annet Bosnia-Hercegovina, Kypros, Etiopia, Vietnam og Zimbabwe, og der handlingen er lagt til disse landene. Like fullt er det totalt sett flest bøker fra og om Europa og USA blant de påmeldte titlene.

Også blant de skjønnlitterære titlene for voksne er det flest nye titler, men det er likevel mye større variasjon når det gjelder opprinnelig utgivelsesår. Skalds klassikerserie bidrar som vanlig, med for eksempel sveitsiske Annemarie Schwarzenbachs *Vener av Bernhard*. Takket være enkelte forlags satsinger på visse forfatterskap får vi også eldre bøker av italienske Natalia Ginzburg, zimbabwiske Tsitsi Dangarembga og franske Annie Ernaux, og vi får enkeltstående titler som amerikanske Gwendolyn Brooks' *Maud Martha* og nederlandske Marga Minco's *Bitre urter*. Men det er altså bøker opprinnelig utgitt de siste fire åra som dominerer også her.

Rammer og utvikling

For året 2023 har utvalget vurdert 243 søknader om innkjøp. I tillegg er noen få søknader avvist på formelt grunnlag. 125 bøker ble kjøpt inn, altså drøyt halvparten av de påmeldte titlene. Søknadene fordelte seg ganske skjevt på de to rundene, med 105 i første og 143 i andre. Behovet for å nedprioritere ble noe større enn vanlig i runde to, til tross for at utvalget valgte å holde igjen en del midler i runde én. Budsjettet kjentes noe strammere enn normalt, og det var flere titler utvalget gjerne skulle kjøpt inn hvis midlene hadde strukket til.

Utvalget består av fire medlemmer med bred samlet kompetanse innenfor språk, litteratur og bibliotek. Retningslinjene for vurderingsarbeidet gir utvalgsmedlemmene gode rammer for arbeidet. Det er forlagenes søknader som er utgangspunktet for utvalgets vurderinger, og mange redaktører gjør en utmerket og grundig jobb med dette. Det er imidlertid en del av søknadene som er så knappe at de ikke gir grunnlag for en ordentlig vurdering – noen ganger kan det for eksempel se ut til at søknadsteksten er identisk med bokas baksidetekst. I enkelte slike tilfeller er det innlysende at utgivelsen er så sterk at den likevel fortjener innkjøp, men ofte vil en søknad av denne typen bli lavt prioritert. Utvalget vil derfor (igjen) oppfordre forlagene til å utarbeide ordentlige søknader – og vil samtidig understreke at en ordentlig søknad ikke nødvendigvis er veldig lang.

Et viktig moment i søknaden er prøveoversettelsen, som gir utvalget mulighet både for å danne seg et inntrykk av teksten og for å vurdere oversettelsens kvalitet. Det er en høyere andel søknader som er utstyrt med prøveoversettelse nå enn tidligere. I 2023 ble innkjøpsordningen for oversatt litteratur gjennomgått og retningslinjene justert for å bli tatt i bruk fra og med 2024. Utvalget setter pris på de nye retningslinjenes tydeligere signal om at prøveoversettelse bør legges ved.

Utvalget skulle gjerne sett større bredde i barne- og ungdomslitteraturen og i sakprosaen når det gjelder kildepråk. Når det som regel kjøpes inn en høyere andel av de påmeldte skjønnlitterære titlene for voksne, skyldes det ikke minst hensynet til språklig bredde.

Utvalget ser det som en fordel at innkjøpene kan fordeles fritt på de fire kategoriene, slik at det er mulig å prioritere de beste søknadene og de mest relevante titlene uavhengig av kategori.

Alt i alt mener utvalget at innkjøpsordningen for oversatt litteratur er hensiktsmessig innrettet og bidrar til at det blir oversatt og gitt ut gode og relevante bøker som gjøres tilgjengelige på bibliotekene og dermed når ut til leserne.

Vedlegg

Innkjøp fordelt på originalspråk og opprinnelsesland 2023:

Språk	Behandlet					Innkjøpt						
	Skjønn. voksen	Skjønn. b&u	Sak. voks.	Sak. b&u	Totalt	Skjønn. voksen	Skjønn. b&u	Sak. voks.	Sak. b&u	Totalt	Innkjøpsprosent	Land
Arabisk	1	2			3	1				1	33 %	Norge
Belarusisk	1				1	1				1	100 %	Belarus
Dansk	12	2	6	1	21	6	1	1		8	38 %	Danmark
Engelsk	33	21	30	5	89	14	11	12	2	39	44 %	1 Australia, 5 England, 13 Storbritannia, 1 Tyskland og 19 USA
Engelsk/irsk			1		1			1		1	100 %	Irland
Finsk			1	1	2			1		1	50 %	Finland
Fransk	16	11	7	1	35	8	5	6		19	54 %	16 Frankrike, 2 Belgia/Frankrike og 1 Sveits
Færøysk	1	1			2	1	1			2	100 %	Færøyene
Islandsk	2				2	2				2	100 %	Island
Italiensk	5				5	2				2	40 %	Italia
Japansk	3	2			5	2	2			4	80 %	Japan
Kinesisk	1				1	1				1	100 %	Taiwan
Koreansk	2				2	2				2	100 %	Sør-Korea
Latin	1		1		2						0 %	
Nederlandsk	2				2	1				1	50 %	Nederland
Polsk		2			2		2			2	100 %	Polen
Portugisisk	2			1	3	2			1	3	100 %	2 Brasil og 1 Portugal
Rumensk	1				1	1				1	100 %	Romania
Russisk	1		2		3	1				1	33 %	Frankrike
Spansk	9		3		12	9		2		11	92 %	3 Argentina, 2 Mexico, 2 Peru, 3 Spania og 1 USA
Svensk	11	11	6	4	32	3	7	2	1	13	41 %	2 Finland og 11 Sverige
Tysk	9	1	5		15	5	1	2		8	53 %	1 Sveits og 7 Tyskland
Tysk/engelsk			1		1			1		1	100 %	Tyskland/USA
Ukrainsk	1				1	1				1	100 %	Ukraina
Sum	114	53	63	13	243	63	30	28	4	125	51 %	

Påmeldinger og innkjøp fordelt på forlag 2023:

Forlag	Behandlet	Innkjøpt	Avslått
CAPPELEN DAMM AS	42	16	26
GYLDENDAL NORSK FORLAG AS	25	10	15
SOLUM BOKVENNEN AS	24	17	7
H ASCHEHOUG & CO W NYGAARD AS	17	8	9
FORLAGET PRESS AS	14	12	2
FORENTE FORLAG AS	13	9	4
SPARTACUS FORLAG AS	9	2	7
KAGGE FORLAG AS	9	4	5
BONNIER NORSK FORLAG AS	9	3	6
FORLAGET OKTOBER AS	6	3	3
FORLAGET MAMMUT	6	2	4
PELIKANEN FORLAG AS	5	1	4
OUTLAND AS	5	4	1
SKALD AS	4	4	0
HEJAZI FORLAG	4	0	4
EXISTENZ FORLAG AS	4	1	3
CAMINO FORLAG AS	4	4	0
AUDIATUR BOKHANDEL AS	4	3	1
STIFTINGA DET NORSKE SAMLAGET	3	2	1
QLTURREBUS FORLAG - SCHJØTH-IVERSEN	3	3	0
MANGSCHOU AS	3	3	0
LES BONES DONES AS	3	2	1
DET NORSKE BIBELSELSKAP	3	2	1
VIGMOSTAD & BJØRKE AS	2	1	1
ORKANA FORLAG AS	2	2	0
JØRGENSEN PUBLISHING	2	0	2
GRAPEFRUKT FORLAG	2	0	2
FLUX FORLAG AS	2	0	2
ANDERSENS FORLAG & BOKHANDEL KATARZYNA TYKOCKA	2	2	0
STRAND FORLAG AS	1	1	0
NGOLF AS	1	0	1
MÅLTROST FORLAG-BÅRD NANNESTAD	1	1	0
MEGAFON FORLAG AS	1	1	0
MANUSKRIPT FORLAG AS	1	0	1
KUNSTBOKHANDELEN AS	1	1	0
HINO FORLAG AS	1	0	1
HEINESEN FORLAG	1	0	1
GURSLI BERG FORLAG AS	1	0	1

Forlag	Behandlet	Innkjøpt	Avslått
GLOBAL INDUSTRI AS	1	1	0
EFREM FORLAG AS	1	0	1
DOCUMENT.NO AS	1	0	1
Totalt	243	125	118